यशोधरासिद्धार्थयोः मिथः भाषणम् ।

आत्मनाथवियोगात् व्रणितात्मा यशोधरा भूतकालस्मृतिषु व्यापृता अभवत् ।

ആത്മനഥവിയോഗത്താല് മുറിവേററമനസ്സനായി യശോധര ഭൃതകാലസ്മൃതികളില്
മുഴുകിയവളായി

तत्र भवान् छन्देन सहैव जनपदं द्रष्टुं प्रातिष्ठत ।
सायं प्रत्यागतःउद्यानस्य बिल्ववेदिकायां तूष्णीमुपाविशत् ।
तन्नेत्रे अर्धनिमीलिते आस्ताम् ।

ആര്യപുത്രൻ തേരാളിയുമൊന്നിച്ച് നഗരം
കാണുന്നതിനായി പുറപ്പെട്ടു.സന്ധ്യാസമയത്ത്
തിരിച്ചെത്തി ഉദ്യാനത്തിലെ കൂവളത്തറയിൽ
ഒന്നും മിണ്ടാതെ ഇരുന്നു.അദ്ദേഹത്തിൻെറ
കണ്ണുകൾ പാതി അടഞ്ഞിരുന്നു

किम् जातम् ? उच्यताम् ।

എന്തുണ്ടായി ? പറഞ്ഞാലും

" यशोधरे ! अद्याहं लोकमपश्यं । वार्धक्यं मरणं चापश्यम् । रोगं वेदनां चापश्यम् ।"

"യശോധരേ! ഞാനിന്ന് ലോകത്തെ കണ്ടു .
വാർധക്യവും മരണവും കണ്ടു .
രോഗവും വേദനയും കണ്ടു ."

"साधारणं , अनया यशोधरयापि कियद्वारम् दृष्टमस्ति
एतत्सर्वम् । बाल्ये सुप्रबुद्धस्य पुत्रीत्वेन सखीभिः
सह विचरत्यवसरे । तेन किम् ?
वार्धक्यं रोगमरणं च साधारणमेव हि । सर्वैरपि दृष्टं च तत् । यद्यपि इतरेषां
वेदना न दृष्टा तथापि स्वकीयां वेदनां जानात्येव हि । यद्यपि
जरावन्तमन्यं वृद्धं न पश्यति । तथापि स्वकीयस्य एवमेव । नास्ति कोऽपि
मृत्युमुक्तः । एतत्सर्वं सर्वत्र सदापि सम्भवत्येव । गात्रस्य वार्धक्यं
अनुभूयते खलु । मृत्योः अपि अवस्था ।"

"സാധാരണം , ഈ യശോധരയാലും പല പ്രാവശ്യം കണ്ടിട്ടുണ്ട്.
കുട്ടിക്കാലത്ത് സുപ്രബുദ്ധൻെറ പുത്രിയായി സഖിമാരുമൊന്നിച്ച്
സഞ്ചരിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ . അതിനെന്താണ് ? വാർധക്യവും
രോഗമരണവും സാധാരണം തന്നെയല്ലെ.എല്ലാവരാലും കാണുന്ന അത്.
മററുള്ളവരുടെ വേദന കാണുന്നില്ലെങ്കിലും അപ്രകാരം സ്വയം വേദനി
ക്കുമ്പോഴറിയുമല്ലോ . ജരബാധിച്ച മററു വൃദ്ധരെ കാണുന്നില്ലെങ്കിലും
അപ്രകാരം സ്വയം വൃദ്ധരാകുമ്പോൾ അറിയുമല്ലോ.ആരും
മരണത്തിൽനിന്നും മുക്തരല്ല.ഇതെല്ലാം എല്ലായിടത്തും എല്ലായ്പ്പോഴും
സംഭവിക്കുന്നു.ശരീരത്തിൻെറ വാർധക്യം അനുഭവിക്കണമല്ലോ
മരണത്തിൻെറ അവസ്ഥയും അനുഭവിക്കണം.”

"यशोधरे , जीवितस्य वेदनामहमजानम् । केवलं जीवितुं कियान् क्लेशः अनुभूयते । दिनम्पूर्णे भारं वहन्तः, कठिनं मृदं विदारयन्तः, आतपे शिलां धूर्जयन्तः, कूपात् जलंकर्षयन्तः एवमतिकठिनानि कर्माणि कुर्वन्तः । तथापि अत्यावश्यकं अनार्जयन्तः एव भूरिणः । सुवर्णताल्यां मोदकानि नैवावश्यकानि । किन्तु शुष्के पत्रे क्षुधांशमयितुं यत्किञ्चितावश्यकं खलु । तदपि अलभमानाः ।”

"യശോധരേ, ജീവിതത്തിൻെറ വേദന ഞാൻ അറിഞ്ഞു.കേവലം ജീവിക്കുന്നതിന് എന്തു ക്ളേശമാണ് അനുഭവിക്കുന്നത്.ദിവസം മുഴുവൻ ഭാരം വഹിക്കുന്നവർ,ഉറച്ച മണ്ണ് ഇളക്കിമറിക്കുന്നവർ,ചൂടിൽ ശില വേർപ്പെടുത്തുന്നവർ,കിണററിൽനിന്ന് വെള്ളം കോരുന്നവർ,ഇപ്രകാരം അതികഠിനമായ ജോലികൾ ചെയ്യുന്നു.എന്നാൽ അത്യാവശ്യമായി ഒന്നും നേടുന്നില്ല മിക്കവരും.(അവർക്ക്) സ്വർണ്ണത്തളികയിൽ മധുരപ്പലഹാരങ്ങൾആവശ്യമില്ല.എന്നാൽ ഉണങ്ങിയഇലയിൽ വിശപ്പ് ശമിപ്പിക്കുന്നതിന് എന്തെങ്കിലും ആവശ്യമാണല്ലോ.
അതുപോലും ലഭിക്കുന്നില്ല.”

ततः रोगात् क्लेशमनुभवन्तः । प्रियामृत्योः क्लिन्ननेत्राः । प्रिये ,
एतत्सर्वं मया दृष्टम् ।इतः किञ्चित्कालमत्र एकान्ततायां तूष्णीमुपविशामि ।
दृष्टानां हेतुं परिचिन्तयामि ।

പിന്നെ രോഗത്താൽ ക്ളേശമനുഭവിക്കുന്നവർ.പ്രിയപ്പെട്ടവരുടെ
മരണത്താൽ കലങ്ങിയ കണ്ണുകളോടുകൂടിയവർ.പ്രിയേ
ഇതെല്ലാം എന്നാൽ കാണപ്പെട്ടു.അതുകൊണ്ട് കുറച്ചുനേരം
ഇവിടെ ഏകാന്തതയിൽ ഞാൻ മിണ്ടാതിരിക്കട്ടെ.
കണ്ടതിൻെറ കാരണത്തിനായി ചിന്തിക്കട്ടെ.